महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना - महाराष्ट्र
(वैयक्तीक व सार्वजनिक कामे)

कामाचे नाव –

१. वैयक्तिक सिंचन विहिर

शेतकऱ्याच्या वैयक्तिक गरजांसाठी सिंचन विहिरींचे अनुदानावर खोदकाम केले जाते. यामुळे पाण्याची उपलब्धता वाढते व शेतीसाठी वर्षभर पाणी मिळते.

---

२. जनावरांचा गोठा

जनावरांसाठी सच्छ व सुरक्षित निवारा निर्माण करण्यासाठी गोठा बांधणीसाठी आर्थिक मदत दिली जाते. त्यामुळे दूध उत्पादनात वाढ होते व जनावरांचे आरोग्य सुधारते.

---

३. कुक्कुटपालन शेड

कुक्कुटपालनासाठी आवश्यक संरचना (शेड) उभारण्यासाठी अनुदान दिले जाते. ग्रामीण महिला व लघु शेतकऱ्यांसाठी उपजीविकेचा चांगला पर्याय.

---

४. शौचालय (शौषखडडा)

ग्रामीण भागात स्वच्छता वाढवण्यासाठी वैयक्तिक शौचालय बांधण्यासाठी अनुदान. ‘स्वच्छ भारत मिशन’ अंतर्गत हे प्रोत्साहन दिले जाते.

---

५. शेततळे

पावसाचे पाणी साठवण्यासाठी शेतात तळे तयार केली जातात. यामुळे सिंचनासाठी पाणी साठवता येते व पाण्याचा योग्य वापर होतो.

---

६. शेतकऱ्याच्या बांधावर वृक्षलागवड

शेतीच्या सीमेवर झाडे लावण्यास प्रोत्साहन. यामुळे जमिनीचे अपक्षरण थांबते, हरित क्षेत्र वाढते व पर्यावरण संतुलन राखले जाते.

---

७. विहीर पुनर्भरण

पावसाचे पाणी विहिरीमध्ये पुनर्भरणासाठी प्रणाली बसवली जाते. यामुळे भूगर्भ जलस्तर वाढतो व विहिरीतील पाणी टिकते.

---

८. जलतारा

सावलीसाठी व पाण्याच्या साठ्यासाठी खुल्या जागेत पाण्याचे मोठे टाके (तलाव) तयार करणे. यामुळे आसपासचा भूजलस्तर वाढतो.

---

९. नाडेप कंपोस्ट

सेंद्रिय खत निर्मितीसाठी शेतातील कचरा, शेण व पाणी वापरून बंद ड्रममध्ये नाडेप पद्धतीने कंपोस्ट तयार केला जातो.

---

१०. व्हर्मी कंपोस्ट

केंचवा वापरून जैविक खत तयार केले जाते. ही प्रक्रिया पोषक मातीसाठी उपयुक्त व पर्यावरणपूरक आहे.

---

११. रोपवाटिका

फळझाडे, भाजीपाला इत्यादींची रोपे तयार करण्यासाठी रोपवाटिका उभारण्यासाठी सहाय्य. शेतकऱ्यांना दर्जेदार रोपे उपलब्ध होतात.

---

१२. फळबाग लागवड

आंबा, संत्रा, डाळिंब, सीताफळ इ. फळबागांची लागवड करण्यासाठी अनुदान दिले जाते. दीर्घकालीन उत्पन्नाचा स्रोत.

---

१३. तुती लागवड

रेशीम उत्पादनासाठी लागणाऱ्या तुती झाडांची लागवड करण्यासाठी मदत. रेशीम उद्योग वाढीसाठी उपयुक्त.

---

१४. घरकुल (ग्रामीण गृहनिर्माण योजना)

गरिबांसाठी पक्के घर उभारण्यासाठी आर्थिक सहाय्य. 'प्रधानमंत्री आवास योजना' अंतर्गत हे लाभ दिले जातात.

---

१५. रस्ते (ग्रामीण रस्ते)

गावांमधील रस्ते बांधणीसाठी योजना. ग्रामीण भागाचा शहरांशी संपर्क सुधारतो व बाजारपेठांपर्यंत पोहोच सुलभ होते.

---

१६. बिहार पॅटर्न वृक्षलागवड

झाडांची दाट लागवड पद्धत (एकाच ठिकाणी अनेक झाडे) – कमी जागेत अधिक झाडे लावली जातात. पर्यावरण सुधारणा व हरित क्षेत्र वाढीसाठी उपयुक्त.

---

१७. क्रीडांगण (खेळाचे मैदान)

गावातील तरुणांसाठी खेळासाठी खुली जागा, खेळांचे साहित्य व संरचना उभारण्यासाठी मदत.

---

१८. रस्ता दुतर्फा वृक्षलागवड

रस्त्याच्या दोन्ही बाजूंनी वृक्ष लागवड करून सौंदर्य व पर्यावरण संवर्धन वाढवले जाते. यामुळे सावली, धुळीचे नियंत्रण व प्रदूषण कमी होते.

<u>प्राधान्यक्रम</u> –

1. अनुसूचीत जाती
2. अनुसूचीत जमाती
3. भटक्या जमाती
4. निरधिसूचीत जमाती (भटक्या जमाती)
5. दारिद्रय रेषेखाली लाभार्थी
6. स्त्री कर्ता असलेली कुटूंबे
7. शारिरीकदृष्टया विकलांग व्यक्ती कर्ता असलेली कुटूंबे
8. जमीन सुधारणांचे लाभार्थी
9. इंदिरा आवास योजनेखाली लाभार्थी
10. अनूसूचीत जमाती व अन्य परंपरागत वन निवासी (वन हक्क मान्य करणे) अधिनियम 2006 (2007 चा 2) खालील लाभार्थी
11. सिमांत शेतकरी (2.5 एकर पर्यंत भुधारणा)
12. अल्प भुधारक (5 एकर पर्यंत भुधारणा)

<u>आवश्यक कागदपत्रे</u> –

1. विहित नमुन्यात अर्ज
2. जॉबकार्ड धारक असावा.
3. 7/12 व 8 अ असणे आवश्यक
4. ग्रामसभेचा ठराव
5. आधार कार्ड
6. बँक पासबुक

www.nrega.nic.in या संकेतस्थळावर माहिती उपलब्ध आहे.